

Η σχέση Καποδίστρια - Ρωξάνδρας

«**Δ**ύο ερωτευμένοι που δεν ήταν γραφτό να γίνουν ζευγάρι, αλλά σφράγισαν την Ιστορία της Ελλάδος». Αυτή είναι η τελευταία φράση του οπισθόφυλλου του βιβλίου της Λένας Διβάνη «Το μικρό ποτήρι - Ο Καποδίστριας, η Ρωξάνδρα και η Ελλάδα» (εκδόσεις Πατάκη). Το περιεχόμενο του βιβλίου -επαναλαβάνων- καλογραμμένο. Κείμενο γλαφυρό. Υπάρχουν, όμως, κατά την ταπεινή γνώμη μου, ανακριβείς σε ορισμένα σημεία. Δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ο ισχυρισμός της συγγραφέως πέντε σημαντικών ιστορικών μελετών, δέκα μυθιστορημάτων, συλλογών διηγημάτων κ.λπ., ότι «η Ρωξάνδρα δεν μπορούσε φυσικά να γράψει βιογραφία, δεν είχε την απαραίτητη απόσταση. Για μήνες, το μόνο που έκανε ήταν να γράφει μανιωδώς τις σκέψεις της σε ένα ημερολόγιο εντελώς προσωπικό, για τα δικά της μάτια μόνο». Και πρόσθετε το εντυπωσιακό: «Ο,τι ωραιότερο πλάσμα δημιούργησε ο Θεός στον κόσμο, το ευγενέστερο πλάσμα της γης, δεν υπάρχει. Ο Καποδίστριας είναι νεκρός. Από τη στιγμή αυτή είμαι κι εγώ νεκρή».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΔΙΚΗ ΜΟΥ: Καθώς γράφω αυτό το «κομμάτι» με το δεξί χέρι, κρατάω στο αριστερό το βιβλίο «Ρωξάνδρας Στούρτζα Απομνημονεύματα» (εκδόσεις Ιδέογραμμα, σελίδες 298). Το βιβλίο αυτό κυκλοφόρησε το 2006 (μεταφράστηκε από τη Μαρία Τσάτσου, ο Κώστας Χατζηπαντωνίου έγραψε τον πρόλογο και τις ιστορικές σημειώσεις). Η Ρωξάνδρα Στούρτζα αφηγείται, με τρόπο που κρατά αδιάπτωτο το ενδιαφέρον, γεγονότα συναρπαστικά, σχετικά όχι μόνο με την ίδια και τον Καποδίστρια, αλλά και με την οικογένειά της και με τους Ρώσους τσάρους και τις αυτοκράτειρες (έζη-

Ιωάννης Καποδίστριας.

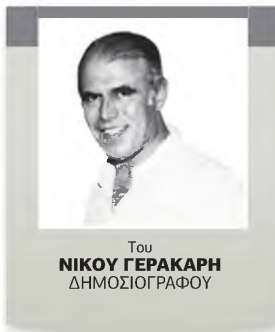

Ρωξάνδρα Στούρτζα.

σε αρκετά χρόνια δίπλα τους). Στον πρόλογο αναφέρεται ότι τα απομνημονεύματα έχουν μεταφραστεί από την πρωτότυπη γαλλική έκδοση του 1888 στη Μόσχα, στο τυπογραφείο της Αγίας Συνόδου.

ΚΑΙ στη συνέχεια προστίθενται στον πρόλογο τα εξής:

● **ΣΤΗΝ** Κωνσταντινούπολη γεννήθηκε το 1786 η Ρωξάνδρα, θυγατέρα του ευγενούς Έλληνα της Μολδαβίας Σκαρλάτου Στούρτζα και της Σουλτάνας Μουρούζη (της περιφέρειας οικογένειας Φαναριωτών), «της κεκοιμημένης με λαμπρή αλυσίδα θυσιαστικής προσφοράς στο Γένος». Και γνώρισε μέσα από την περιπετειώδη διαδρομή της οικογένειάς της, αλλά και την προσωπική της περιπλάνηση στο Ιάσιο, στην Αγία Πετρούπολη, στη Λευκορωσία, στη Βαϊμάρη, στη Βεσσαραβία, στην Οδησό, τη μοίρα του παροικιακού Ελληνισμού, που αναζητούσε μια πατρίδα και μια εστία, όπου οι

Του ΝΙΚΟΥ ΓΕΡΑΚΑΡΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ

πόθοι και οι ιδέες θα γίνονταν ζωή, πληρότητα, ελεύθερη δημιουργία. Η επιμελημένη της παιδεία, αλλά και ο πρόωρος θάνατος της αδελφής της Σμαράγδας και του αδελφού της Κωνσταντίνου έριξαν από τα νεανικά της χρόνια το σπόρο του αισθήματος και της αρετής. Η μόρφωση, η ευγένεια,

η ευφυΐα, η διπλωματικότητα, αλλά και η ειλικρίνεια και η καλοσύνη, την έκαναν πρόσωπο αγαπητό στην απαιτητική ρωσική αριστοκρατία και της άνοιξαν τις βαριές πόρτες του αυτοκρατορικού περιβάλλοντος. Εικοσόχρονη εισέρχεται στην αυτοκρατορική αυλή ως δεσποινίδα επί των τιμών της αυτοκράτειρας Ελισάβετ, σύζυγου του αυτοκράτορος Αλεξάνδρου Α'. Και δεν άργησε να διακριθεί χάρη στα ξεχωριστά της χαρίσματα. Κερδίζει την αγάπη και την εμπιστοσύνη του ίδιου του τσάρου, που της εμπιστεύεται εντελώς προσωπικά ζητήματα, αισθηματικές και ψυχολογικές φύσεως, αλλά και σοβαρές σκέψεις ή και κρίσιμες αποφάσεις για την εσωτερική διακυβέρνηση και την εξωτερική πολιτική, παραμονές του αποφασιστικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ιστορία Συνεδρίου της Βιέννης.

● **Η ΠΡΩΤΗ** γνωριμία της Ρωξάνδρας με τον Καποδίστρια χρονολογείται το

1809, όταν αυτός φτάνει στην Αγία Πετρούπολη για να εισέλθει στη ρωσική διπλωματική υπηρεσία. Θα χρειαστούν άλλα πέντε χρόνια για να αρχίσει μια πυκνή αλληλογραφία (ο Καποδίστριας της γράφει από τη Ζυρίχη όπου ευρίσκεται στο πλαίσιο αποστολής για τη συνταγματική εξομάλυνση των ελβετικών υποθέσεων), που θα συνεχιστεί ως το τέλος της ζωής του πρώτου Έλληνα κυβερνήτη, παρά τη μυστηριώδη του υπαναχώρηση από τις περί γάμου νύξεις, πιθανότατα μετά από παρέμβαση της αυτοκράτειρας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΔΙΚΗ ΜΟΥ: Εντυπωσιακά τα αναφερόμενα στον πρόλογο, αλλά και ολίγον αξιοπερίεργες οι φράσεις «περί γάμου νύξεις» και «πιθανότατα μετά από παρέμβαση της αυτοκράτειρας». Πέρασαν πολλά χρόνια έως τη δημοσίευση της αλληλογραφίας Καποδίστρια - Ρωξάνδρας. Το 1901, η εφημερίδα της Τεργέστης «Νέα Ημέρα» δημοσίευσε πρώτη φορά τμήμα της αλληλογραφίας, η οποία φωτίστηκε αρκετές δεκαετίες αργότερα από την καθηγήτρια Ελένη Ε. Κούκου.

ΣΥΜΦΩΝΑ πάντοτε με τον πρόλογο:

● **ΤΑ** αποσπάσματα από τα θερμά γράμματα, τα φλογερά αισθήματα που δεν απάλεψε ο συμβατικός γάμος της Ρωξάνδρας με τον υπουργό Εξωτερικών της Βαϊμάρης, κόμης Εντλινγκ, δεν περιλαμβάνονται στα «απομνημονεύματα» που έγραψε η Ρωξάνδρα ζώντας του Καποδίστρια. Ωστόσο, στο οικογενειακό αρχείο Στούρτζα (που σώζεται στο Μουσείο Πούσκιν της Αγίας Πετρούπολης), στα λεγόμενα «Σκόρπια Φύλλα» και κυρίως σε άλλο βιβλίο απομνημονευμάτων, υπό τον τίτλο «Ma vie», η αλήθεια λάμπε με όλο της το φως. ■